

Abstrakt (teze):

Východiska: Užívání návykových látek je faktor, který souvisí s reprodukčním zdravím uživatelék drog, ovlivňuje jejich sexuální rizikové chování a zdravý vývoj plodu a dítěte u uživatelék drog – rodiček a matek. Těhotenství současně představuje v jejich životě moment, který ovlivňuje jednotlivé bio-psycho-sociálních aspekty vzniku a vývoje užívání návykových látek.

Cíle: Cílem výzkumu bylo zmapovat míru a vzorce užívání návykových látek mezi problémovými uživatelkami drog a jejich změny v průběhu těhotenství, zmapovat rizikové sexuální chování a kvalitu reprodukčního zdraví, zjistit dostupnost gynekologické péče o uživatelky návykových látek, průběh péče před, při a po porodu, a související specifické potřeby a faktory, které přístup k péči v oblasti reprodukčního zdraví ovlivňují.

Metody a soubor: Byl proveden dotazníkový průzkum formou řízeného pohovoru na souboru 25 problémových uživatelék drog, které minimálně jednou rodily a souhlasily s vyplněním dotazníku. Nábor do studie byl prováděn v K-centru Sananim, prostřednictvím Terénního programu Progressive, o.s., a v okolí tohoto zařízení a míst působení terénního programu pomocí metody sněhové koule. Vlastní dotazník obsahoval 164 položek v částech „Sociodemografické údaje“, „Užívání drog“, „Rizikové sexuální chování a reprodukční zdraví“, „Gynekologická péče a bariéry vstupu do péče“ a „Poslední těhotenství a porod“.

Výsledky: Nejčastěji užívanou drogou (po tabákových výrobcích, marihuaně a alkoholu) v posledních 30 dnech byly pervitin, který užilo 19 osob (76 %), a buprenorfin, který užilo 11 žen (44 %). Všechny klientky ze zkoumané populace mají v anamnéze intravenózní užití drogy a téměř polovina (44 %) též sdílí injekční náčiní. Téměř všechny ženy změnilly v těhotenství své vzorce užívání návykových látek a omezily užívání a užívané množství drogy a přestaly sdílet injekční náčiní. Více než polovina zkoumané populace (56 %) má v anamnéze poskytování sexu za úplatu. Přibližně 2/3 žen (64%) se nechává pravidelně testovat na infekční onemocnění, z toho více než polovina prodělala některou z dotazovaných pohlavních nebo krví přenosných nákaz (9 ze 16, což je cca 56,3 %). Celkem 76 % uživatelék má gynekologa, ale pouze 48 % jej navštíví ihned v případě nějakého problému. Nejvýraznější bariérou vyhledání gynekologické péče ve zkoumaném vzorku byly špatné zkušenosti s přístupem zdravotních sester (a to celkem u 60 % uživatelék). Pouze 2 (8 %) z indikovaných klientek nezapočalo substituční léčbu v těhotenství. Nejoblíbenější porodnicí žen byla ta ve Fakultní nemocnici Motol. Většina uživatelék (72 %) byla s péčí v porodnici spokojena. Po porodu odešla více jak polovina (52 %) novorozenců s matkami domů, ostatní byli předáni do adopce (24 %), kojeneckého ústavu (16 %); po jednom pak byli přeloženi na jiné oddělení nemocnice nebo zemřeli.

Závěry: Průzkum přinesl podrobnější pohled na užívání návykových látek v průběhu těhotenství a na reprodukční zdraví problémových uživatelék drog, což by mohlo pomoci při přípravě cílených intervencí pro uživatelky drog v reprodukčním věku v adiktologických službách. Práce rovněž identifikovala specifické faktory, které je potřeba zohlednit při poskytování gynekologické a porodnické péče o uživatelky drog.

Klíčová slova: těhotenství, gynekologie a porodnictví, užívání návykových látek, neonatální abstinční syndrom, bariéry vyhledání gynekologické péče